

El Poblament de la Garrotxa a
les Darreries del Segle XVIII.

El Nomenclàtor Diocesà del
1790.

Josep Clarà i Resplandis

El cens anomenat de Floridablanca és el més complet i més útil dels que es refereixen al segle XVIII, i resulta familiar als historiadors car ha estat divulgat en els llibres de Pierre Vilar (1) i Josep Iglésies (2), així com en nombroses de caire local historiadors car ha estat divulgat en els llibres de Pierre Vilar considera les xifres locals com "les més justes i les més precises de què hom disposar" (4).

Una manera de corregir les dades totals d'habitants d'una població seria a partir dels índexs de natalitat que podem extreure dels llibres parroquials. No obstant això, avui no volem pas seguir aquesta direcció. Ens proposem de reportar un nou recompte que correspon al 1790, és a dir tres anys després del cens de Floridablanca (1787), i d'efectuar unes comparacions ben senzilles que permetran de qüestionar la validesa de les xifres consignades en aquest darrer.

La nostra font, inexplotada fins ara, és el "Nomenclátor de las ciudades, villas, lugares, aldeas y vecindarios del Obispado de Gerona, con espresión de los señoríos y corregimientos a quienes pertenecen y el número de almas de comunión que contiene cada parroquia, compuesto por el Ilmo. Señor Don Thomás de Lorenzana y Butrón, Obispo de Gerona, Caballero de la Real distinguida Orden española de Carlos tercero del Consejo de S.M. en 9 de Agosto de 1790", que és guardat a l'Arxiu Diocesà de Girona, dins el lligall 468 de la secció S (5).

Hi ha, evidentment, algunes diferències entre ambdós recomptes. El cens de Floridablanca comptabilitza habitants, i el nomenclátor del bisbe Lorenzana, ànimes de comunió, que no és igual. El primer recull informació dels pobles, i el segon dels

rectors o encarregats de les parròquies. Malgrat això, la comparació és possible en la majoria dels casos.

Les xifres del 1790.

Oferim a continuació les xifres de població (ànimes de comunió) que detalla el nomenclàtor diocesà. La denominació dels diversos indrets és la que figura en el document, per bé que n'hem regularitzat l'ortografia. Hem agrupat els agregats per municipis. En alguns casos, aquests municipis són a hores d'ara diferents, ja que en els darrers temps s'han produït força annexions: Bassegoda pertany actualment a Albanyà (Alt Empordà), Batet a Olot, Beget a Camprodon (Ripollès), Dosquers a Maià de Montcal, Joanetes a la Vall de Bas, Oix a Montagut, Sant Privat a la Vall de Bas, i Sant Salvador de Bianya a la Vall de Bianya. Però hem preferit seguir aquest criteri per tal de mantenir la unitat del territori de la Garrotxa, no respectada en la integració que acabem de recordar.

Al costat de cada indret col·loquem en una segona columna la xifra d'habitants del cens de Floridablanca:

	1790	1787
Argelaguer	500	265
Bassegoda, Sant Miquel de	30	130
Corsevall, Sant Martí de	40	81
Llorona	200	188
Pincaró	150	17
Ribelles	30	98
Sous	6	9
Batet	440	237
Beget	360	361
Bestracà, Sant Andreu de	30	33
Rocabruna	300	188
Salarsa	—	80

Besalú	950	1.248
Beuda	250	167
Lligordà	80	23
Palera	—	72
Segueró	140	119
Castellfollit	240	186
Dosquers	140	33
Joanetes	400	512
Falgars	—	141
Maià de Montcal	350	220
Mieres	800	1.183
Freixe, Santa Maria del	100	—
Montagut	330	779
Toralles, Sant Martí de	20	49
Oix	650	415
Monars, Sant Sebastià de	20	20
Nostra Sra. d'Escales	40	—
Pera, Sant Miquel de	200	86
Riu, Sant Feliu de	40	46
Sant Aniol d'Aguges	30	—
Talaixà	50	—
Hortmoier, Sant Miquel d'	30	—
Olot	10.500	9.146
Sant Cristòfol de les Fonts	461	
La Pinya	300	330
Sant Joan dels Balbs	—	
Les Planes	700	403
Cogolls	212	117
Les Encies	200	182
Sant Pere Sacosta	30	—
Les Preses	800	466
Ridaura	1.000	971

Sales de Llierca	159	50
Entreperes, Santa Maria d'	30	38
Gitarriu, Sant Andreu de	30	27
Sadernes	300	24
Sant Miquel de Monteia	50	—
Sant Aniol de Finestres	250	229
La Barroca	120	146
Finestres	100	—
Sant Esteve de Liémena	225	372
Sant Esteve de Bas	1.500	1.834
Sant Feliu de Pallerols	1.080	1.074
Sant Iscle de Colltort	250	162
Sant Miquel de la Pineda	50	—
Sant Ferriol	—	—
Fares	30	29
La Miana	146	63
El Mor	25	24
Ossinyà	45	26
Sant Martí de Capellada (Juïnyà)	80	83
El Torn	250	38
Sant Jaume de Llierca	—	127
Sant Joan les Fonts	780	277
Begudà	400	444
Sant Privat de Bas	1.000	1.357
Puigperdines	196	
Sant Salvador de Bianya	300	191
Sant Ponç d'Aulina	30	—
Santa Pau	900	1.406
La Cot	400	244
El Sallent	150	138
Sant Julià del Mont	10	—
Sant Martí	50	—

Ntra. Sra. dels Arcs	50	—
Tortellà	750	971
La Vall de Bianya	—	—
Capsec	220	214
Castellar de la Muntanya	220	123
Ntra. Sra. de la Cot	30	—
Sant Andreu de Socarrats	50	184
Sant Martí del Clot	—	124
Sant Martí de Solamal	30	—
Sant Pere Espuig	272	152
Sant Feliu del Bac	30	—
Sant Miquel d'Avellanacorba	30	—
Santa Margarida de Bianya	225	197
La Vall del Bac	200	175

Com es pot inferir de la lectura de les xifres transcrits, a part algunes mancances, una colla de parròquies o indrets reporten una xifra més alta en el nomenclàtor del 1790 i d'altres en el del 1787. En conjunt obtenim aquests resultats:

1) Poblacions en què la diferència entre ambdós recomptes és favorable al del 1790:

Argelaguer (235), Batet (203), Beget (28), Beuda (89), Castellfollit (54), Dosquers (107), Maià de Montcal (130), Oix (493), Olot (1.815), Sant Feliu de Pallerols (144), Sant Ferriol (313), Sant Joan les Fonts (459), Sant Salvador de Bianya (139) i la Vall de Bianya (138).

2) Poblacions en què la diferència entre ambdós recomptes és favorable al del 1787:

Bassegoda (67), Besalú (298), Joanetes (253), Mieres (283), Montagut (478), Sant Privat de Bas (161), Santa Pau (228) i Tortella (221).

3) No és possible la comparació en el cas de Sant Jaume de Llierca, puix que ni amb aquesta denominació, ni amb la de

Palau de Montagut, figura al nostre nomenclàtor.

En suma, doncs, el recompte del 1970 aporta una xifra de 2.231 persones de més en relació al del 1787, i aquesta diferència en la realitat havia de significar un augment superior, car ens manquen els infants de 0 a 9-10 anys, no tinguts en compte en el nomenclàtor pel fet de no ser ànimes de comunió.

Consideracions finals

Segons els còmputos de Josep Iglésies, la població de la Garrotxa el 1787 era avaluada en 29.177 habitants (6), i segons els de Pierre Vilar en 29.674 (7). Però, com es dedueix del que fins ara hem exposat, el cens del 1787 —tot i no ser de caire fical— es queda curt en molts municipis. Els pobles sempre declaraven una xifra per dessota de la real per evitar impostos, i en aquest cas també ho van fer.

En nombres absoluts, Olot és la població que oculta més habitants. Aleshores era la primera ciutat —bé que només duia el títol de vila— de les comarques de Girona.

Les dades de la Vall de Bianya, especialment pel que fa a la Vall del Bac, resulten un pèl confuses. Ens limitem a donar-les tal i com es troben en ambdós recensaments. Apuntem que en el nomenclàtor del 1790 és enregistrada una església o veïnat de Ntra. Sra. de la Cot, compost de 30 ànimes. Suposem que es tracta de l'antiga parròquia de Santa Maria de Sa Cot, a la Vall del Bac (8).

NOTES

- (1) P. VILAR, **Catalunya dins l'Espanya moderna**, Barcelona, Ed. 62, 1966, vol. III
- (2) J. IGLÉSIES, **El cens del comte de Floridablanca** (part de Catalunya), Barcelona, Fundació S. Vives Casajuana, 1969-1970, 2 vols.
- (3) Per exemple, A. NOGUERA, **La comarca d'Olot**, Barcelona, Ed. Barcino, 1972, vol. II, ps. 37-39; M. de BOLÒS, **La comarca de Olot**, Barcelona, Universidad, 1977, ps. 562-565.
- (4) P. VILAR, op. cit., vol. III, p. 39. La valoració i crítica del cens es troba a les ps. 36-46.
- (5) A la darrera pàgina del document hom escriu que el bisbat consta de 437 llocs i 174.420 ànimes, i que la relació fou tramesa a la Cort el 9 d'agost del mateix 1790
- (6) J. IGLÉSIES, op. cit., vol. I, p. 21.
- (7) P. VILAR, op. cit., vol III, p. 149. Les dades que ofereix Vilar no concorden amb les d'Iglésies en alguns casos, com Tortellà, Besalú, La Pinya, etc.
- (8) A. BORBONET, **La Vall del Bac**, Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1979, p. 66; J. MARQUES i CASANOVAS, "Les esglésies de La Vall del Bac", a **Annals 1977**, Olot, 1978, ps. 96-100; J. MURLÀ, "L'església de Santa Maria de Sacot, a Llongarriu (Vall del Bac), a **Annals 1977** ps. 141. 148. J. M. PONS GURI, "Nomenclátories de la diócesis gerundense, en el siglo XIV", a **Anales del Instituto de Estudios Gerundenses**, XVII (1964-65), p. 35, reporta una "ecclesia parrochialis sancte Marie de Cote", que identifica erròniament amb Sa Cot de Santa Pau quan de fet es tracta de l'església de La Vall del Bac.